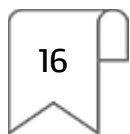

01.06.1947

Plan Marshalla

Po II wojnie światowej duża część Europy była zrujnowana. Niemcy znalazły się w centrum ostrej walki pomiędzy „Wschodem” i „Zachodem”, toczonej o kierunek polityczny i przyszłość kontynentu. Kraj był podzielony na cztery strefy okupacyjne, zaś Berlin na cztery sektory.

Do stycznia 1947 roku amerykańska i brytyjska strefa okupacyjna zostały połączone w Bizonię. W czerwcu tego roku USA, Wielka Brytania i Francja uzgodniły gospodarcze scalenie swoich stref okupacyjnych, wprowadzając nową walutę. W proteście Kreml nałożył blokadę gospodarczą na Berlin Zachodni. Wkrótce, chcąc zapewnić dostawy żywności mieszkańcom zachodnich sektorów miasta, Brytyjczycy i Amerykanie rozpoczęli olbrzymią operację – budowę mostu powietrznego.

W wymiarze militarnym przeciwwagą dla korzyści płynących z obecności wojsk radzieckich stacjonujących w Europie był amerykański monopol na broń jądrową. Zachód niepokoiła jednak ideologiczna potęga ZSRR oraz jego rosnący wpływ w Grecji i w Turcji. W marcu 1947 roku amerykański prezydent Harry Truman rozpoczął kontrofensywę ideologiczną, informując Kongres, że zadaniem Ameryki jest „wspieranie wolnych narodów” przeciwko „próbom ich podporządkowania przez zbrojne mniejszości lub naciski zewnętrzne”. Towarzysząca temu kampania informacyjna miała na celu kulturowe ograniczenie radzieckiego wpływu na zachodnioeuropejskie partie i rządy.

W czerwcu 1947 roku amerykański sekretarz stanu George Marshall zarysował swój plan odbudowy europejskiej gospodarki. Pomoc miała być udzielana m.in. w postaci żywności, dotacji na zakup sprzętu, na poprawę systemów transportowych, czy inwestycje. Propozycja przyjęta w kwietniu 1948 roku znana była jako plan Marshalla lub Program Odbudowy Europy. Administracja amerykańska dążyła do zapewnienia ożywienia gospodarczego i stabilizacji politycznej w Europie, w tym w Wielkiej Brytanii, Francji i Włoszech, stojących po II wojnie światowej w obliczu trudności finansowych.

Francja zorganizowała konferencję dotyczącą planu Marshalla, zapraszając przedstawicieli krajów wschodnioeuropejskich, m.in. ZSRR, Bułgarii, Czechosłowacji, Węgier, Polski, Rumunii i Jugosławii. Kreml odrzucił jednak proponowany plan jako „mieszanie się w wewnętrzne sprawy suwerennych państw”. Choć Polska i Czechosłowacja wstępnie przyjęły amerykańską ofertę, Sowieci zmusili oba te kraje – jak również Albanię, Bułgarię, Jugosławię, Rumunię, Węgry i Finlandię – do odrzucenia pomocy USA.

22 września 1947 roku Europejski Komitet Współpracy Gospodarczej przedstawił Amerykanom projekt planu odbudowy. Po kilkumiesięcznej debacie 2 kwietnia 1948 roku amerykański Kongres zatwierdził 6,8 miliarda dolarów kredytu na pierwsze 15 miesięcy i obiecał kolejne raty pomocy. Radziecka agencja informacyjna TASS cierpko skomentowała ten fakt, twierdząc, że beneficjenci programu ulegli „amerykańskim imperialistom”, którzy doprowadzą świat do katastrofy.

16 europejskich krajów uczestniczących w Programie Odbudowy Europy utworzyło Organizację Europejskiej Współpracy Gospodarczej. W okresie ponad czterech lat finansowania z planu Marshalla kraje te otrzymały 13,2 miliarda dolarów amerykańskiej pomocy, częściowo w formie kredytów. W wyniku Programu Odbudowy Europy do roku 1952 produkcja przemysłowa przekroczyła poziom przedwojenny we wszystkich uczestniczących w nim krajach, z wyjątkiem podzielonych Niemiec.

Plan Marshalla przyspieszył początek zimnej wojny oraz politycznego podziału Europy. Rządy USA i państw zachodnioeuropejskich zbliżyły się znacznie do siebie w wymiarze gospodarczym i politycznym i coraz częściej mówiło się o zjednoczeniu Europy Zachodniej. Związek Radziecki odpowiedział ustanowieniem w Europie Wschodniej mniej skutecznej Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG). W kwietniu 1949 roku amerykańsko-brytyjska Bizonia wraz z francuską strefą okupacyjną zostały przekształcone w Trizonię. Po zniesieniu blokady zachodniego Berlina, w maju 1949 ustanowiono Republikę Federalną Niemiec. W październiku powstała natomiast Niemiecka Republika Demokratyczna pod rządami Socjalistycznej Partii Jedności Niemiec. Niemcy pozostały krajem podzielonym aż do końca zimnej wojny, do zburzenia muru berlińskiego (1989/1990).

Prof. Wojciech Roszkowski

References: